

УДК 351.746:32

Шкарлет С. М.

д.е.н., проф., ректор

Чернігівський національний технологічний університету МОН України

Микитенко В. В.

д.е.н., проф., головний науковий співробітник

відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку

ДУ «Інститут економіки природокористування

та сталого розвитку НАН України» (м. Київ).

КРИЗИ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИБІР ДЕРЖАВИ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ВИМІР

У статті систематизовано напрацювання теорії економіки та управління національним господарством, розкритих із урахуванням сучасних процесів інтеграції України у єдине поле прогресивних країн світу та нарощення глобалізаційних процесів з метою визначення пріоритетних напрямів забезпечення національної безпеки у цілому та економічної безпеки держави, зокрема. Розкрито особливості впливу глобального економічного простору та військової політики силового впливу окремих наддержавних утворень на розвиток національної економічної системи.

Доведено: а) система державного управління, наразі, є нездатною забезпечити позитивну динаміку процесів українського державотворення, що передбачає потребу у перманентному елімінуванні локальних суспільно-політичних протистоянь та міжрегіональних конфліктів, які недостатньо піддаються регулятивним впливам із боку світового співтовариства; б) доцільність локалізації зусиль суб'єктів управління на пріоритетних для реалізації національних економічних інтересів видах економічної діяльності, що, з еволюційної точки зору, мають чіткий рівень і високу здатність до генерування факторів «надійності функціонування реального сектору економіки»; в) потребу у запровадженні у практику технології цілеорієнтованого управління потенціалом сталого розвитку процесно-замкненого типу задля реалізації оптимального для держави варіанту інтеграційного вибору.

Ключові слова: процеси державотворення, управління потенціалом сталого розвитку, технологія управління процесно-замкненого типу.

Постановка проблеми. Слід признати, що в умовах глобалізації необхідним є дотримання рівноваги між управлінськими функціями держави, темпами розвитку національної економіки, громадянським суспільством і

процесом його демократизації [1, с. 90 – 95]. Останній передбачає ефективне делегування повноважень регіональним соціально-економічним системам, запровадження альтернативних демократичних процедур, економічне співробітництво різних рівнів управління та політичних еліт і зацікавлених груп, виховання українського соціуму із високими культурними і громадянськими ознаками загальноекономічного зростання. Вважаємо, що у сучасних умовах реалізації інтеграційного вибору держави, при перманентному нарощенні загроз і ризиків, демократизація суспільства не приведе до суттєвих змін у людському житті, якщо якість виконання суб'єктами державного управління не стане головною і вищою метою національних економічних інтересів. З цього випливає необхідність формування нового як регіонального та національного, так і міжнародного порядку реалізації простору цільових функціоналів процесно-замкненого управління у сфері забезпечення надійності функціонування та достатнього рівня економічної безпеки, що поєднує: а) зусилля урядових структур і глобального громадянського суспільства; б) поглиблення демократії і захисту прав людини і загальнолюдських цінностей, що дозволить перетворити систему управління в умовах глобалізації на раціональний комплекс норм, інститутів і практик, які визначають межі допустимої поведінки організацій і компаній на глобальному, регіональному і національному рівні. Перш за все, це стосується організації діяльності на території України транснаціональних компаній (ТНК), які суттєво зменшили монополію нашої держави на прийняття рішень і виконання владних функцій, а також на використання традиційних інструментів макроекономічного регулювання (митні збори, експортні субсидії, валютний курс, ставка рефінансування тощо). При цьому, в умовах жорсткої конкуренції між країнами за доступ до природо-ресурсного потенціалу та прямі іноземні інвестиції, відбувається інтернаціоналізація таких сфер національно-державної компетенції, як податкова, технологічна і соціально-економічна політика, енергетика, законодавство, освіта, професійна підготовка і перепідготовка управлінських кадрів тощо.

Поряд із цим, безсистемність і різноманітність суспільно-політичних трансформацій, конфліктогенність яких генерується національною політичною елітою за підтримки мас-медіа, особливої актуальності стосовно розв'язання проблем у сфері забезпечення результативності управління процесами формування потенціалу сталого розвитку набуває вирішення науково-прикладних завдань щодо розроблення і запровадження у практику дієвих технологій задля елімінації деструктивних зовнішньоекономічних і суспільно-політичних потенційно-факторних детермінант.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На наше переконання, слід не лише дефініційно чітко репрезентувати інваріантність характеру процесів сталого розвитку [2 – 4], а й відмовитися від статичності трактування таких міжнародних постулатів як [5]: «непорушність державного економічного суверенітету», «право націй на самовизначення та створення незалежної економіки», «демократизація світового порядку», «необхідність надання допомоги нерозвиненим країнам», «багато- полярність / одно- полярність світу», «тероризм як головна загроза міжнародній/ національній економічній безпеці». Поряд із цим, необхідно, одночасно, деталізувати та оновити дефініційне визначення домінант сучасної політекономії, контекст яких, враховуючи кардинальні суспільно-політичні зрушення в Україні, змінився у 2013 – 2014 рр. Однак, релятивізм їхнього світоглядно-методологічного осмислення і практичного застосування – стає нормою глобальної економічної, політичної та військової гри наддержавних утворень «без правил». Їх можна було б назвати «імітацією ігрищ у демократію» політичних еліт, світових мас-медіа і «яскравих» національних особистостей і політичних «провідників», як би не суттєві людські втрати...

Відтак, науковому осмисленню складної, об'ємної і багатоаспектної проблеми з'ясування своєрідності руху процесів управління потенціалом сталого розвитку із урахуванням детермінант глобалістичної трансформації вихідних положень економіки та управління національним господарством, присвячено праці українських та іноземних вчених економістів [6 – 10]. Однак,

недостатньо вивченими залишилися питання щодо сформування дієвої технології управління потенціалу сталого розвитку в умовах перманентного нарощення глобалізаційних загроз і суспільно-політичних ризиків в Україні.

Формування цілей статті. Формування оптимізаційного комплексу засобів методів та інструментарію процесно-замкненого управління задля забезпечення надійності функціонування національної економічної системи з усуненням деструктивних факторів впливу на процеси державотворення в умовах ресурсних обмежень і загроз суспільно-політичному устрою України.

Виклад основного матеріалу. У цьому зв'язку, вважаємо за доцільне, встановити особливості впливу глобального економічного простору та політичних детермінант, які мають місце, наразі, у територіальному просторі нашої держави, на кількісно-якісні й структурно-функціональні трансформації в межах національної економічної системи. Оскільки, маємо умови, коли на очах нашого покоління, яке звикло до єдиних позицій щодо адекватного реагування світового співтовариства на процеси демократизації, інтеграції та управління соціально-економічними трансформаціями, відбулася зміна їхнього трактування у «лозунгові політичні гасла»¹. Звідси, визнаємо, що наслідком нагромадження цих де-еволюційних явищ і небезпечних суспільно-політичних процесів є – руйнування норм сучасного державотворення; нагромадження ролі адміністративно-силових акцій із «компенсації загального стану недосконалості

¹ Свідченням зазначеного – є силове сприяння РФ виходу Абхазії та Південної Осетії із складу Грузії та стрімке визнання їхньої незалежності, що примножилося «м'яким захопленням» території Автономної Республіки Крим у березні 2014 року, які виходять за межі нагальних вимог до забезпечення «достатнього рівня міжнародної безпеки». Ці події світового значення означають: а) окремі державні утворення, характеризуючи свою місію як «демократизація світогосподарської системи та захист суспільства», у дійсності, є державами, які «переступили» через положення ялтинсько-потсдамської системи світового устрою; б) розвиток двополюсного світу, що у другій половині ХХ століття визначав і убезпечував певний рівень сталості та структурування міжнародних інститутів, блоків і груп держав, - нівелювався остаточно; в) світова система економічного порядку, у її попередній якості безпечного співіснування, втратила дієздатність – при цьому, основні міжнародні інститути (такі, як ООН, ОБСЄ та регіональні організації), які гарантували достатній рівень безпеки, перестали бути стабілізуючим чинником світової економічної політики; в) змінилась роль українських державних інституцій, які не можна охарактеризувати і визнати такими, що є самодостатніми у площині вільної реалізації не лише зовнішньої, але й внутрішньої соціально-економічної політики.

функціонування держави»; неозброєність і відкритість світогосподарської системи до об'єктивного/ опосередкованого впливу геополітичних блоків (імперій нового типу, які є носіями «сумнівного суверенітету» держав і наддержавних об'єднань, федерацій, спільнот тощо). Звідси, задля визначення пріоритетних для України об'єктів локалізації зусиль в контексті формування, нарощення та раціоналізації використання потенціалу сталого розвитку України – слід врахувати: а) магістральні тенденції сучасної еволюційної трансформації економічної системи світу²; б) досвід використання певної природи управлінських засобів задля освоєння/ реалізації державою свого геополітичного і економічного потенціалу в контексті забезпечення гідного місця в системі міжнародних відносин.

Репрезентуючи сформульовані авторами [5] чотири концептуальні (ключові) підходи, так званих, транснаціональних векторів найвагомшого впливу на розвиток національної економічної системи, існування яких обумовлено/ погоджено опосередкованою домовленістю між суб'єктами трьох центрів «наддержавного коригування», визнаємо їх в якості **глобальних просторів** (табл. 1) міжнародного потужного регулювання соціально-

² Трансформація, що після ускладнення, точніше, обумовлення безальтернативності реалізації інтеграційного вибору та визначення напрямів економічного зростання, внаслідок застосування, так званими «провідними країнами», адміністративно-силових акцій коректування національних пріоритетів, санкціонували розповсюдження когнітивно-інформаційних засобів і «порочне» трактування економічної та політичної спрямованості розвитку країн пострадянського простору. Імперські плани геополітичних блоків репрезентують, далеко не примітивний, сценарій перерозподілу і безперешкодного доступу до ресурсної бази суверенних держав. При цьому, вони не гребують: а) силовим коригуванням і пригнобленням вольових характеристик суб'єктів державного управління, реалізованого шляхом: опосередкованого застосування технологічно-силових методів продавлення власних економічних інтересів військовою присутністю; масованого просування вигідної інформації та замовчування невивідної; тенденційної інтерпретації поточних подій; руйнування адекватного уявлення про навколишню реальність; б) передислокацією, реформуванням системи державного управління та імплантацію до процесів державотворення чужорідних і відверто ворожих (наприклад, для України) організаційних форм, інституцій, громадських об'єднань (у т. ч., непридуманого українського соціуму управлінського інструментарію); в) примушуванням до нееквівалентного товарного обміну, ініціювання "антидемпінгових розслідувань", введенням торговельних бар'єрів, валютних експансій тощо.

економічних, виробничо-господарських, техніко-технологічних і зовнішньоекономічних процесів³.

Таблиця 1

Обґрунтування сутності та змісту глобалізаційних просторів міжнародного регулювання соціально-економічних, суспільно-політичних і зовнішньоекономічних процесів [5]

Площини	Трактування глобальної площини з точки зору національної безпеки
<i>I – глобальної ядерної безпеки</i>	<p>є сформований геополітичний простір забезпечення ядерної безпеки, що виник у ХХ ст. у відповідь на інтенсифікацію ядерних приготувань певної низки «самодостатніх» держав. Підтвердимо, що у зв'язку з підтриманням неядерного статусу: інкорпорація України до цієї компоненти втрачена безвороття і, наразі, лишається лише примарна імовірність приєднання до процесів нарощення цього потенціалу, які генеруються іншими суверенними державами. При цьому, ілюзія «гарантів» безпеки має свій очевидний приклад, що стосується «анексії» АР Крим РФ у березні 2014 р. і генерування сепаратистських настроїв та поширення «федералістичних» настроїв у Донецькій, Харківській, Луганській, Херсонській та інших регіонах України (квітень-травень 2014 р.).</p> <p>Звідси, підтвердимо, що пріоритетним напрямом регенерації національної промисловості – є концентрація зусиль на розбудові важкого машинобудування, енергетичного машинобудування та авіа-, автомобіле, приладо і судно-будівельних підприємств, електроніки та космічного ракетного комплексу і, відповідно, галузей оборонно-промислового комплексу. Тобто, подальше нарощення обсягів випуску промислової продукції та технологічної модернізації основних виробничих засобів задля становлення військово-транспортної авіації; ракетного озброєння авіаційної та бронетанкової техніки; високоточного озброєння; танків та броньованих машин; радіолокаційних станцій, систем супутникової навігації та електронної протидії; боєприпасів; танкового та авіаційного двигуно-будування; військових кораблів та патрульних катерів.</p>
<i>II економічний</i>	<p>до нього слід віднести глобальну сферу діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК), фінансово-економічні, енергетичні, інформаційні, кадрові та інші можливості яких, у багатьох випадках, суттєво перевищують ресурсну і географічну конкурентоспроможність більшості суверенних держав світу. З огляду на зазначене та визнані науковою спільнотою пріоритети щодо розвитку ключових технологій виробництва і генерування енергії в контексті розбудови інноваційних ознак в межах енергетичного комплексу держави, вважаємо, що є нагальна необхідність локалізації зусиль в Україні на наступних напрямках розбудови та запровадження у практику господарювання: високотехнологічних атомних і вітрових електростанцій, вугільних установок із супер-зверх критичними параметрами пару; парогазових електростанцій із внутрішньо цикловою газифікацією вугілля та із газифікацією біомаси; теплових насосів нового покоління та перетворювачів сонячної енергії в</p>

³ Вони, як свідчить практика державного і регіонального управління, вивищуються над національними рівнями і, відповідно, обумовлюють визначне корегування економічної політики локальних, по відношенню до них, національних економічних систем, у тому числі, і на інструментарій суверенних держав.

	електричну; концентраторів сонячної енергії та уловлювання і поховання CO_2 на теплових електростанціях і теплоенергетичних централей;
<i>III</i> <i>антитерористичний</i>	-сформовано після трагічних подій у США 11.09.2001 р. (відповідно, потребує реалізацію цільових програм за першими двома глобальними пріоритетами);
<i>IV</i> <i>глобальний простір політичного протистояння</i>	-використовує власні критерії впливовості, концентрації ресурсів, широкої компетенції та інституційного розвитку. Утворюють декілька міжурядових організацій. До них належать: ООН, НАТО, Велика вісімка (G-8, кількість держав, що входять до її складу, імовірно, у найближчому періоді буде змінено), і, відповідно, дозовано – Євросоюз (його суспільно-політичний вплив за межами Європи не є суттєвим). Врахування загроз, які генеруються цим системоутворюючим фактором, передбачає потребу щодо суттєвого коригування когнітивно-інформаційної діяльності в Україні та реалізації економічної політики у сфері нарощення інтелектуального капіталу тощо.

Наразі, адаптацію управлінського інструментарію цілеорієнтованого розвитку національної економіки до сучасних реалій можна визначити лише в якості часткової реалізації національних економічних інтересів. Реформи і у енергетичній, і у економічній сфері держави, які були започатковані у 2005 – 2014 рр. – не забезпечують їхню результативність, а успіхи українських корелянтів, що мали місце у глобальних політичних масштабах (підтримка режимів антитерору та нерозповсюдження ядерної зброї), щодо українських реалій – не є визначальними. Щодо врегулювання периферійних і регіональних соціально-економічних конфліктів та підвищенні рівня енергетичної безпеки, то ні один із використовуваних управлінських засобів – не дозволив отримати позитивного ефекту⁴. Відтак, вважаємо, що починаючи з лютого 2014 року і до цього часу, суто економічні, соціальні, екологічні та енергетичні аспекти управлінської діяльності поповнились і системними проблемами, які обумовлені нарощенням об'єктивних військово-політичних загроз і ризиків як ендогенної, так і екзогенної природи. Оскільки, «провідні держави» світу: 1)

⁴ Що стосується розв'язання нагальних економічних питань в Україні (які не під силу розв'язати національним суб'єктам державного управління), то їх стає все більше. Зокрема, усталені українські інституції не у змозі вирішити завдання щодо: раціоналізації поділу/перерозподілу ресурсів; сформування надійної системи забезпечення енергетичної безпеки та підвищення енергоефективності функціонування реального сектору економіки; врегулювання відносин між імпортерами та експортерами вуглеводів тощо. Оскільки, результативність залежить від здатності суб'єктів та інституцій шукати компроміс із питань, які у XXI ст. є нездоланими (і у стосунках із егоїстично налаштованими державними утвореннями).

розглядають, наразі, «миробудівництво» та його реформування у якості головного напрямку координації власних технологічних і економічних зусиль. При цьому, глави найбільш впливових державних утворень виробляють (практикують) «узгоджені» підходи стосовно запобігання (усунення від залучення до процесів розв'язання соціально-економічних проблем незалежних/суверенних країн і, у більшій мірі, діяльність спрямовується у напрямі вирішення на власну користь) конфліктів, дестабілізації та «м'якого» приєднання (інкорпорації, захоплення, анексії тощо) до своїх територій постконфліктних зон; 2) маючи чималі фінансові, матеріальні, військові, кадрові, інформаційні та іншої природи резерви й ресурси, «не поспішають» взяти на себе тягар (реальна інкорпорація до конфліктогенного середовища та втручання) чи відповідальність за розв'язання серйозних глобальних фінансово-економічних криз чи соціально-економічних проблем; 3) у своєму внутрішньополітичному середовищі мають і свої істотні суперечності, які, помітно, загострюються після військово-економічних подій, що розгорталися на Північному Кавказі та в Криму. Тому, приведені трактування і не дозволяють сприймати будь-які завірення про імовірнісну когнітивно-інформаційну чи фінансову підтримку загальноекономічного розвитку (нашої держави чи країн, які знаходять у скрутних умовах), як об'єктивну й універсальну силу, реально спроможну забезпечити стабільність, збалансованість та загальноекономічне прискорення на локальній території (і, навіть, у якості генератора «демократизації» світового розвитку чи спрямування глобальних тенденцій до формування ознак до сталого розвитку світу, у цілому).

Таким чином, як і українська, так і планетарна економічна стабільність (похідними від якої є: передбачуваність, прозорість, прогнозованість світових суспільно-економічних трансформацій) залишається лише абстрактним побажанням, то суверенні держави, а в їхніх межах недержавні соціально-економічні та політичні актори й суб'єкти господарювання, у своїй діяльності щодо визначення національних економічних пріоритетів, напрямів соціально-

економічного розвитку чи локалізації зусиль із формування масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку – мають враховувати нагальну потребу у захисті власних економічних і державотворчих досягнень. Оскільки, наразі, має місце об'єктивна імовірність появи на світовій мапі нових складноорганізованих державних утворень, чинниками «народження» яких, у більшості випадків, є військово-силові акції різної якості⁵.

Таким чином, фахівцям, які опікуються питаннями забезпечення енергетичної та економічної безпеки нашої держави, слід враховувати наступний факт: урізноманітнення світової політичної карти новими державними утвореннями відбувається на тлі подальшого нарощування військових бюджетів, практично, усіма країнами світу. Відтак, інтенсифікація процесів у напрямі модернізації реального сектору економіки, реструктуризації національного господарства та форсованого розвитку національного оборонного комплексу, виходить на перший план у сфері забезпечення як сталого розвитку держави, так і державності в Україні, у цілому. Поряд із вказаним вище, Європейський Союз, досягнувши очевидних успіхів у формуванні принципово нової моделі розбудови міждержавних економічних відносин, вступив у більш складний період власного розвитку. Інтеграційні процеси в ЄС подолали загрозливі наслідки двох світових війн та створили нову економічну культуру в межах реального сектору економіки, що сформовано з дієздатних промислових комплексів (у більшій мірі, транснаціональних компаній), до яких інкорпоровано різні види економічної діяльності декількох суверенних держав. Разом із тим, спостерігаються неготовність країн Євросоюзу виробити узгоджену зовнішню економічну

⁵ Калейдоскоп світових перетворень, пов'язаних із утворенням нових «наполовину визнаних» держав, демонструє тенденцію до невпинного ускладнення, що обумовлює потребу у розробленні та запровадженні на практиці когнітивно-інформаційної парадигми стимулювання цілеорієнтованого розвитку регіональних економічних систем, які формують організаційно-економічне підґрунтя сталого розвитку держави, у цілому. Відтак, враховуючи нарощення міліарних традицій щодо спрямування перебудови світогосподарської системи до неперспективних кутів розвитку, неважко передбачити, що, і надалі, буде мотивуватися вихід на геополітичну арену нових незалежних держав – лише у силовий спосіб. Зазначене загрожуватиме економічній безпеці не лише окремих країн, а й цілих макро- регіонів і, відповідно, переходу до сталого розвитку і України, зокрема.

політику, оскільки, наразі, існують відмінні бачення суб'єктів державного управління щодо реалізації економічних пріоритетів у сфері забезпечення економічної безпеки. Даються взнаки відсутність спільної Європейської Конституції та невизначеності щодо пріоритетів розбудови реального сектору економіки ЄС, які посилились після прийняття десяти нових членів (визнаємо, що не всі з них, повною мірою відповідають критеріям членства у цій спільноті).

Певним чином підсумовуючи вище наведені викладки, підтвердимо про таке: загальна дестабілізація системи міжнародних економічних (і, відповідно, політичних) відносин, пов'язана, у більшій мірі, з усталеним формуванням «лозунгового чинника» визнання/ невизнання нових державних утворень в якості суверенних суб'єктів, що обумовлює високий рівень дестабілізації цілих макро- регіонів. При цьому, вагомим коригуючим фактором дерегулювання процесів у сфері управління формуванням, нарощенням та раціоналізацією використання потенціалу сталого розвитку України в контексті реалізації її інтеграційного вибору стала тріада потенційно-факторних детермінант, які у своїй сукупності обумовлюють суттєве зниження рівня національної безпеки. А саме: а) посилюється економічний паритет (суб'єктивне побажання суб'єктів управління наддержавних утворень) застосування військової сили задля розв'язання економічних проблем; б) реабілітовано у світоглядно-методологічній свідомості державних корелянтів відчуття корисності залучення воєнних акцій, спрямованих на захист національних економічних інтересів суверенних держав; в) реставрованою у державних механізмах формування потенціалу сталого розвитку різних держав світу виявилась увага більшості політичних еліт до силового нагромадження потенціалу оборонно-наступальних структур, однак, власних країн. У цьому зв'язку, вкажемо, насамперед, щодо збройних сил та необхідності повного їхнього організаційно-економічного забезпечення, достатнього для виконання не лише оборонних завдань (це, наразі, проголошується відкрито), а й наступальних і погрожуючих

(зазначене камуфлюється під «лозунговою політикою» та «демократичною» оборонною риторикою корелянтів).

Приведені факти підтверджені, вже усталеною (протягом 2005 – 2014 рр.), силовою аксіомою досягнення «результативності» у сфері коригування фазової траєкторії розвитку світогосподарської системи: наявність прогресивно і високотехнологічних озброєних (як за масштабами, так і за високотехнологічним обладнанням) формувань, здатних адекватно/неадекватно реагувати на загрози економічного характеру, а також готовність вищого керівництва будь-якої держави світу до їхнього використання – продовжують залишатись ознаками «високого» авторитету та впливовості у сучасних процесах генерування властивостей до надійності та сталості розвитку. Тобто, наразі, головною рушійною силою розвитку людства стали не процеси всебічного розширення, поглиблення та інтенсифікації вироблення і практичного застосування знань (когнітивно-інформаційні процеси), а, навпаки, - нарощення вимірів обороноздатності державного утворення, і, саме, у реальному трактуванні її цільового призначення (це постійно підтверджується і проголошується претендентами на посаду Президента України).

Зазначене у зовнішньоекономічних відносинах продовжує відігравати роль коригуючого стратегічного інструментарію забезпечення економічної безпеки України (проте, із суб'єктивним впливом – а, у реальності, допускає нагромадження загроз міжнародній безпеці) та засобом підтримання міжнародного іміджу. Однак, приведенне, у площині забезпечення стабільності функціонування усієї світогосподарської системи – не належить до дієвих важелів і регуляторів економічного механізму формування та реалізації колективних миротворчих зусиль в контексті забезпечення сталого розвитку в межах тріади: економіка – екологія – соціум. Підсумовуючи вище зазначене, підкреслимо, що у дійсності, розгортання дискусії щодо визначення імовірних напрямів реалізації специфічних функцій Збройних Сил України при розв'язанні економічних, екологічних, техніко-технологічних та соціально-економічних проблем – є імовірним. Однак, їхнє використання потребує

особливого законодавчого закріплення розширення простору сучасної системи застосування внутрішніх військ.

Поряд із цим, реальність розвитку суспільної свідомості у державі в контексті реалізації інтеграційного вибору України вимагає оперативної юридичної фіксації їхніх цільових завдань з метою унеможливлення суб'єктивного трактування мети, способів та наслідків залучення військових частин і підрозділів у вирішенні проблем внутрішнього соціально-економічного розвитку нашої країни [4; 11; 12] та фахівцями, які опікуються військово-економічною проблематикою та підвищенням енергоефективності функціонування національного господарства [13 – 16]. Тому, вважаємо за доцільне вказати: окрім зазначених варіантів внутрішньо економічного (не бойового) застосування збройних сил України з урахуванням конкретно-історичних умов реалізації макросистемної еволюції національної економіки та держави, у цілому, існують інші, управлінські засоби і технології, результативність яких вже доведено практикою застосування. Це, зокрема, запропоновані у табл. 2 домінанти, які узагальнені авторами за результатами вивчення сучасної практики державотворення і реалізації соціально-економічної політики⁶ задля інтерпретаційного проектування морфологічної матриці процесного управління сучасною системою економічної безпеки України з урахуванням інваріантності інтеграційних процесів, які, наразі, мають місце у світогосподарській системі та еволюційних зрушень у державі.

⁶ Проте, на наш погляд, явищем більш високого порядку, яке перевищує пріоритети розв'язання внутрішньодержавних проблем соціально-економічного розвитку (яке використовується корелянтами задля суб'єктивного витлумачення існуючої тенденції щодо нарощення військово-економічного потенціалу), є формування корелятивної залежності між сукупністю найбільш гострих наднаціональних проблем, що об'єднуються терміном «глобальні проблеми сучасності», та можливостями застосування збройних сил щодо їхнього спрощення, мінімізації або, в окремих випадках, щодо їхнього унеможливлення у разі нарощення екологічних, економічних чи енергоекономічних загроз сталому розвитку не лише України, а й світогосподарської системи. Тому, якщо за основу такої гіпотези прийняти класифікацію найбільш гострих, динамічних і комплексних соціально-економічних проблем усієї цивілізації, запропоновану дослідниками (В. Козаченком та К. Рубелем) у [14], то, наразі, об'єктивно спостерігається суперечлива тенденція щодо посилення військового фактору у їх фрагментарному вирішенні на фоні загального процесу накопичення і ускладнення «лозунгового» мотивування доцільності застосування силових засобів у цій площині.

Визначення щільності взаємозв'язку глобальних і національних економічних проблем сучасності щодо можливостей застосування збройних сил щодо їхнього вирішення [5; 14; 16]

Глобальні економічні проблеми сучасності	Імовірність застосування збройних сил у їх вирішенні	Глобальні економічні проблеми сучасності	Імовірність застосування збройних сил у їх вирішенні
Група соціально-політичних проблем		Група економічних та енергетичних проблем	
війни і миру	Надвисока	усунення загрози енергетичній і економічній безпеці	Висока
призупинення гонки озброєнь	Надвисока	боротьба з організованою злочинністю, наркобізнесом	Висока
поступового роззброєння	Надвисока	енергетичне, сировинне та продовольче забезпечення населення	Середня
мирного розв'язання регіональних та міжнародних конфліктів	Надвисока	раціоналізація демографічної ситуації та цільова демократизація суспільства	<i>Низька</i>
розбудови ненасильницького миру на засадах демократизації суспільства	Висока	боротьба з економічною відсталістю та кризами	Низька
Група еколого-економічних проблем		Група суспільних проблем	
покращення стану повітря та атмосфери землі	Висока	здоров'я населення	Висока
зниження ризику техногенних аварій із значним антиекологічним потенціалом, усунення техногенного навантаження НПС	Висока	рівень життя, духовний розвиток людини	Висока
попередження й усунення негативного впливу виробничо-господарської діяльності реального сектору на НПС	Середня	екологічна освіта, інформаційна діяльність, когнітивно-інформаційні процеси руху знань	Висока
удосконалення природоохоронного законодавства	Середня	гармонізація відносин людини з природою	Середня
зменшення забруднення навколишнього НПС	Середня	Законотворча діяльність та забезпечення соціальної безпеки	Низька

Джерело * систематизовано та узагальнено у табличному вигляді авторами.

Однак, слід зважати і на те, що наприклад, у [17] було підтверджено: перехід до розбудови міждержавних відносин та інкорпорації держав до єдиного об'єднання із урахуванням принципу багатополлярності (затвердився після кризи 2008 - 2009 рр.) зумовив і суттєве посилення тенденцій регіоналізму і федералізації у світі, чому сприяла не лише необхідність пошуку внутрішніх (взаємовигідних) економічних рішень, але й ментальна, культурна та історична близькість/ відмінність регіонів окремих держав і державних об'єднань.

У цій відповідності зазначимо: представники одного регіону мають більше спільного у поглядах на питання гарантування суверенітету, отримання законності, справедливості, що дозволяє швидше знайти компроміс, необхідний для визначення та реалізації єдиної економічної політики. З метою захисту національних економічних інтересів від зовнішнього впливу, що особливо відчутно, наразі, в Україні, регіони можуть стати новими центрами зростання (оскільки, більше інвестують у розвиток регіональних механізмів співпраці, посилюючи, тим самим, регіональне лідерство). Багатоваріантність, комплексність і нестандартність більшості ситуацій суспільно-політичного розвитку в умовах глобалізації заставляє зрозуміти: а) управлінські рішення, зазвичай, не можна класифікувати як хороші або погані (вони є компромісними); б) успішність рішень визначається за паритетом мінімізації ризиків та максимізації корисності. Звідси, зміст і характер нової технології управління буде спрямовуватися не на об'єкт, а на процес, що залежатиме від необхідності вирішення нагальних регіональних проблем із поступовим підвищенням (у замкненому циклі вимог до результативності управління): встановлення глобальної і регіональної рівноваги; протекціонізму у світовій і регіональній торгівлі; подолання фіскальних диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів.

Крім приведенного, ефективно провадження процесів інтеграції та виконання функцій управління забезпеченням як національної, так і міжнародної безпеки, стримується складною системою прийняття рішень та

неприйняттям населенням країн системно-універсальних заходів, затверджених на міжнародному чи національному рівнях. Розв'язання цієї проблеми полягає у широкому інформуванні і розбудові світової та регіональної громадської думки щодо необхідності зміни норм і цінностей глобального суспільства в інтересах національних (і, відповідно, регіональних) економічних інтересів. У цій відповідності підкреслимо, що на думку авторів статті: нагальним є розробка і використання упереджуючого інструментарію процесно-замкненого типу. Його застосування не лише дозволить відсторонитись суб'єктам державного управління від адміністративно-силових домагань залучити збройні сили задля вирішення нагальних проблем у внутрішньому середовищі національної економічної системи, а й упередити масштабні фінансові та трудові витрати задля їхнього спрямування у законодавчу площину реалізації завдань щодо стабілізації соціально-економічної ситуації в Україні. Звідси, з огляду на репрезентовані авторами у табл. 2 результати ідентифікації імовірності застосування військового інструментарію та озброєнь, на основі застосування методів логічного та інтерпретаційного проектування [3], пропонуємо морфологічну матрицю (табл. 3) паритету процесного інструментарію задля усунення передумов для залучення збройних сил до вирішення соціально-економічних, техніко-технологічних і зовнішньоекономічних проблем в Україні і, відповідно підтвердити наступне: задля забезпечення надійності (і сталості) національної економічної системи та стабілізації соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в державі необхідно побудувати механізм формування стратегії соціально-економічного розвитку держави та відповідного типу модель макроекономічного регулювання із нагальним запровадженням у практику об'єктивної системи ідентифікації та моніторингу конститутивно-ключових вимірів функціонування національного господарства, що є пріоритетними на сучасному історичному етапі його функціонування (доведено у [2 – 4]).

Морфологічна матриця паритету процесного інструментарію в контексті усунення передумов для залучення збройних сил до вирішення соціально-економічних, техніко-технологічних і зовнішньоекономічних проблем [5]

Конститутивно-ключові напрями економічної безпеки задля елімінування можливостей застосування збройних сил у розв'язанні глобальних проблем		Перелік процесних управлінських засобів, що унеможливають застосування збройних сил							Вагомість силового чинника з урахуванням рівня застосування збройних сил	
		Визначеність		Наявність		Дієвість	Технології			
		моделі макроекономічного регулювання	механізму формування стратегії соціально-економічного розвитку держави	бенчмаркінгу	ідентифікації та моніторингу	системи стратегічного управління	управління за результатами	сценарного планування		
Соціально-політичні	війни і миру (НВ)	1,0	1,0	0,9	0,6	1,0	0,8	0,7	6,0	6,0
	призупинення гонки озброєнь (НВ)	0,9	1,0	0,9	0,5	1,0	0,9	0,9	6,1	6,1
	поступового роззброєння (НВ)	0,8	0,8	0,8	0,6	1,0	0,8	0,9	5,7	5,7
	мирного розв'язання регіональних та міжнародних конфліктів (НВ)	0,6	0,6	0,6	0,8	0,6	0,6	0,6	4,4	4,40
	розбудови ненасильницького миру на засадах демократизації суспільства (В)	0,8	0,9	0,9	0,6	0,7	0,8	0,5	5,2	4,16
Економічні	усунення загроз енергетичній безпеці (В)	1,0	1,0	0,8	0,8	1,0	1,0	0,8	6,4	5,12
	боротьба з організованою злочинністю, наркобізнесом (В)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	5,6	4,48
	енергетичне, сировинне і продовольче забезпечення (С)	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	6,4	3,84
	раціоналізація демографічної ситуації та цільова демократизація суспільства (Н)	0,7	0,7	0,5	0,7	0,5	0,6	0,6	4,3	2,15
	боротьба з економічною відсталістю та кризами (Н)	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	6,8	3,4
Екологічні	покращення стану повітря та атмосфери землі (В)	1,0	1,0	0,8	1,0	0,8	0,8	0,5	5,9	4,72

Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 1 (11), 2014

	зниження ризику техногенних аварій із значним анти екологічним потенціалом, усунення техногенного навантаження НПС (В)	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	0,9	6,7	5,36
	попередження й усунення негативного впливу виробничо-господарської діяльності реального сектору на НПС (С)	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	0,9	0,9	6,6	3,96
	удосконалення природоохоронного законодавства (С)	0,8	1,0	0,8	1,0	0,8	0,9	0,7	6,0	3,60
	зменшення забруднення НПС (С)	1,0	1,0	0,9	1,0	0,8	0,9	0,8	6,4	3,84
Суспільні	здоров'я населення (В)	0,6	1,0	0,8	0,8	0,5	0,5	0,6	4,8	3,84
	рівень життя, духовний розвиток людини (В)	0,6	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	3,9	3,12
	екологічна освіта, інформаційна діяльність (В)	0,6	0,6	0,5	1,0	0,8	0,6	0,7	4,8	3,84
	гармонізація відносин людини з природою (С)	0,6	0,5	0,5	0,8	0,5	0,5	0,8	4,2	2,52
	удосконалення законодавства щодо підвищення рівня соціальної безпеки (Н)	0,9	1,0	0,5	1,0	1,0	1,0	0,8	6,2	3,10
	Вагомість засобів процесного управління для стабілізації соціально-економічної ситуації з урахуванням інваріантності інтеграційних процесів	16,6	17,6	14,8	16,4	16,2	15,8	15,0	112,4	83,25
	Пріоритет розбудови процесного інструментарію	II пріоритет	I пріоритет	VII	III – й	IV – й	V – й	VI – й		

Висновки. У підсумку, навряд чи буде перебільшенням наступне твердження: хоча, наразі, уряди все більшої частини держав світу розглядають збройні сили як технічно забезпечений, здатний до швидкої реакції й усунення нових соціально-економічних проблем, мобільний інструмент негайного впливу на загрозливі ситуації у екологічній, енергетичній, соціальній та суспільній площині, однак, у переліку історично й соціально обґрунтованих цільових функціоналів засвідчимо таке: призначення будь-якої армії світу – лише в усуненні зовнішньої агресії.

Однак, підтвердимо: останнє не повинно втрачати свої позиції, а визначати, виключно, єдиний напрям функціонального застосування високо підготовлених і організованих до силового втручання фахівців.

Таким чином, фізичне спрощення небезпечної ситуації щодо розв'язання суспільно-політичних, соціально-економічних чи будь-якої природи внутрішніх проблем держави за рахунок їхнього застосування у площині забезпечення (або ж підвищення рівня екологічної, енергетичної чи соціально-економічної безпеки) рівноваги не слід сприймати в якості задовільного засобу переходу держави до сталого розвитку. Поряд із цим, сучасна «демократизація, екологізація, цивілізаційний поступ тощо» європейського простору та застосовувані на даний час ЄС санаційні регулятори щодо упередження чи усунення української кризи – є суперечливим явищем, взаємодія якого з іншими геоекономічними та геополітичними реаліями не має однозначної аргументації – це стосується їхньої об'єктивізації, виключно в якості благотворного впливу на трансформацію українського соціуму та еволюцію світового суспільства, у цілому⁷.

⁷ Не зайвим є підкреслити: наразі, універсалізм західної демократії, маючи беззаперечні здобутки, так і не став глобальною цінністю для більшості представників політичних еліт як в Україні, так і в європейських країнах. Руйнування двополюсного світу не призвело до посилення магнетизму західної цивілізації та феномену інтеграційного економічного зростання, яка несподівано для себе відчула прогрес спочатку антиамериканських, а дещо пізніше – і антиєвропейських настроїв (на арабському Сході, Україні, КНР, Азії, Африці тощо). Тому, пошук, добір та застосування, включно, адекватних для національної економічної системи засобів, способів і важелів регулюючого впливу (вважаємо, процесного типу) на коригування еволюційної траєкторії розвитку національного

Список використаної літератури

1. Гідденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / Еміль Гідденс. – К.: Вид-во Альтерпрес, 2004. – 100 с.
2. Шкарлет С. М. Формування стратегії сталого розвитку економіки України бінарного типу / Микитенко В. В. Шкарлет С. М // Економіст: науковий та громадсько-політичний журнал, 2012. - № 1. – Науково-дослідний центр інновацій та конкурентоспроможності, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2012. – С. 7 – 16
3. Микитенко В. В. Формування багаторівневої системи показників-індикаторів ідентифікації сталого розвитку / В. В. Микитенко // Український соціум: наука – освіта – виробництво: Збірник наукових праць. / [О. М. Алимов, С. М. Шкарлет, В. Ю. Худолей та ін.]; за ред. д.е.н., проф. В. В. Микитенко. – Вип. 1. – Київ, МНТУ ім. Ю. Бугая, Асоціація ТЕК України, Вид-во ПП Вишемирський, 2012. – С. 30 – 36.
4. Шкарлет С. М. Чинники генерування результативності технологій управління забезпеченням економічної безпеки у промисловості / В. В. Микитенко, С. М. Шкарлет // Тріада національного відродження: наука – освіта – виробництво: Збірник наукових праць / [О. М. Алимов, О. О. Демешок, С. М. Шкарлет, В. Ю. Худолей та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. В. В. Микитенко. – Вип. 2. – Київ, МНТУ імені акад. академіка Ю. Бугая, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2012. – 144 с. [С. 11 – 16].
5. Микитенко В. В. Інваріантні виміри теорії політичної економії та практики управління в контексті реалізації технології цілеорієнтованого формування потенціалу сталого розвитку України / В. В. Микитенко, О. М. Алимов// Економіст: міжнародний економічний науковий та громадсько-політичний журнал, 2014. - № 4. – К.: Науково-дослідний центр інновацій та конкурентоспроможності, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України».2014. – С. 6 – 12.

господарства – залишається пріоритетним завданням інваріантного розв'язання як економічних, так і екологічних, енергетичних і соціальних проблем переходу до сталого розвитку держави.

6. Алимов О. М. Технології управління стратегічним потенціалом розвитку України /Микитенко В. В., Алимов О. М. // Електронний фаховий журнал ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»: Національне господарство України: теорія та практика управління, Електронне наукове фахове видання 2011. - № 1 (1). Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NacGosp/2011/Alimov_Mikitenko.pdf
7. Смолянук В. Ф. Десуверенізація та економічна безпека України: динаміка взаємозалежності [Електронний ресурс] // Матеріали круглого столу: державна політика забезпечення національної безпеки України: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання, м. Київ, 19.02.2013 р., 2013. – К.: НАДУ при Президентові України. – Режим доступу: <http://nationalsecurity.org.ua> /2013/04/10/kruglijj-stil-19-02-2013-derzhavna-politika-zabezpechennya-nacionalno%D1%97-bezpeki-ukra%D1%97ni-aktualni-problemi-ta-shlyakhi-%D1%97kh-rozvyazannya/
8. Данилишин Б. М. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: Монографія / Данилишин Б. М., Микитенко В. В. – У 2 т. – Т. 1. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.
9. Бушуєв В. В. Апокаліпсис-2012 і нова енергетична цивілізація / В. В. Бушуєв // Ефективне антикризове управління: науковий журнал, 2012. - №5 (68). – С. 42 – 51.
10. Энергетическая Стратегия и экономическая политика Евросоюза до 2020 года. – М.: Изд-во Энергия, 2011. – 196 с.
11. Микитенко В. В. Формування набору стратегій для розробки адаптивних технологій управління забезпеченням економічної безпеки / О. В. Гребенюк, В. В. Микитенко // Вісник економічної науки України: науковий журнал. – Донецьк, Академія економічних наук України, ІЕП НАН України, 2011 - № 1 (19). – С. 79 – 88.

12. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку: Монографія / За ред. акад. НАН України В. М. Геєця. – К.: Інститут економічного прогнозування. – К.: Фенікс, 2003. – 565 с.
13. Гриценко А. І. Чи може Українська Армія виконувати внутрішні функції?/ А. І. Гриценко // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 1. – С. 48-52.
14. Козаченко В. М. Глобальні проблеми сучасності: Україна та світ/ В. М. Козаченко, К. В. Рубель// Военная мысль. – К.: КВІУЗ, 1998. – С. 7 – 8.
15. Рада національної безпеки і оборони України. Національний інститут стратегічних досліджень. Національний інститут українсько-російських відносин. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. – К., 1999. – 384 с.
16. Бжезинський З. Велика шахівниця. Америка: її провідна роль та геостратегічні орієнтири/ З. Бжезинський // Всесвіт. – 1999. – № 2. – С. 132.
17. Зміна пріоритетів у системі міжнародної безпеки під впливом світової фінансової кризи. Аналітична записка НІСД. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

ШКАРЛЕТ С. Н., МИКИТЕНКО В. В. КРИЗИС УКРАИНСКОГО СОЦИУМА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЙ ВЫБОР ГОСУДАРСТВА: УПРАВЛЕНЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ

В статье систематизированы наработки теории экономики и управления национальным хозяйством, раскрытых с учетом современных процессов интеграции Украины в единое поле прогрессивных стран мира и наращивания глобализационных процессов с целью определения приоритетных направлений обеспечения национальной безопасности в целом и экономической безопасности государства, в частности. Раскрыты особенности влияния глобального экономического пространства и военной политики силового воздействия отдельных надгосударственных образований на развитие

национальной экономической системы. Доказано: а) система государственного управления, пока, является неспособной обеспечить положительную динамику процессов украинского государства, что предусматривает необходимость в перманентном элиминировании локальных общественно-политических противостояний и межрегиональных конфликтов, которые недостаточно / не поддаются регулятивным воздействиям со стороны мирового сообщества; б) целесообразность локализации усилий субъектов управления на приоритетных для национальных экономических интересов видах экономической деятельности, что, с эволюционной точки зрения, имеют четкий уровень и высокую возможность генерировать факторы «надежности функционирования реального сектора экономики Украина»; в) потребность во внедрении в практику технологии целе ориентированного управления потенциалом устойчивого развития процессно-замкнутого типа для реализации оптимального для государства варианта интеграционного выбора.

Ключевые слова: процессы государства, управления потенциалом устойчивого развития, технология управления процессно-замкнутого типа.

SHKARLET S. N., MYKYTENKO V. V. CRISIS UKRAINIAN SOCIETY AND STATE GEOPOLITICAL CHOICE: ADMINISTRATIVE DIMENSION

In the article the economic theory of use and management of a national economy, disclosed in accordance with modern process of Ukraine's integration into a unified field of advanced countries and capacity of globalization processes in order to identify priority areas to ensure national security in general and the economic security of the state, Specifically. The features of the impact of global economic space and military policy of force influence individual supranational entities in the national economic system.

Proved: а) the system of public administration, while is not able to provide the positive dynamics of the processes of the Ukrainian state, which involves the need for

a permanent elimination of local socio-political anti-states and inter-regional conflicts that are not / cannot be regulation influences of the world community; b) The appropriateness of management subjects localization efforts on priority for national economic interests of economic activities that, from the evolutionary point of view, have a clear and a high level of ability to generate factors' reliability of the real sector of the economy of Ukraine "; c) the need for the introduction of technology in the practice of target-oriented management of the potential for sustainable development of process-closed type to implement the optimal variant for the state of integration of choice.

Keywords: state processes, managing the potential of sustainable development, technology management process-closed type